

Dominum bene erit, et in diebus consummationis illius beneaictetur. Plenitudo sapientiæ est timere Dominum, et plenitudo a ructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptaculu a thesauris illius. Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem et salutis fructum; et vidit, et dinumeravit eam, utraque autem sunt dona Dei. Scientiam et intellectum prudentiæ sapientia compartietur; et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientiæ est timere Dominum, et rami illius longævi. In thesauris sapientiæ, intellectus et scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus, sapientia. Timor Domini expellit peccatum; nam qui sine timore est, non poterit justificari. Fracundia est animositatis illius, subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens, et postea reditio jucunditatis: Bonus sensus usque ad tempus abscondet verba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ; execratio autem peccatori cultura Dei. Fili, concupiscens sapientiam, serva justitiam, et Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina, timor Domini; et hoc, quod beneplacitum est illi, fides et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius. Contumax non sis, et incredibilis timori Domini, et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris labiis tuis. Attende in illis, ne forte cadas, et ponas scandalum animæ tuæ, et adducas inhonorationem tibi et revelet Deus absconsa tua. Pro fide et justitia, ac pro salute animæ certa semper, et pro adjutorio fratrum viriliter age, ut a Domino recipias remunerationem. Scriptum est enim (Eccli. iv): Fili, conserva tempus, et devota nullo. Pro anima tuâ non confundaris dicere verum.

^a Data xii calend. Novembris. | Hæc chronologia menstrua mendosa est (sed et tota epist. ficta). Nam

Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gratiam et gloriam. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium. Non recerearis proximum tuum in casu tuo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore ejus. In lingua enim agnoscitur sapientia, et sensus, et scientia, et doctrina in verbis veritatis (verbo sensati), et firmamentum in operibus justitiæ. Non contradicas veritati ullo modo; et de mendacio ineruditionis tuæ confundere: Non confundaris confiteri peccata tua; et ne subicias te omni homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis; nec coneris contra ictum fluminis. Pro justitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro justitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

B *Noli citatus esse in lingua tua; et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua, everrens domesticos tuos, et opprimens subjectos tibi. Non sit tibi manus tua porrecta ad accipiendum, et ad dandum collecta. His sulta Scripturarum auctoritatibus semper sta recta, et a via veritatis ne avertaris, ut gratiam Dei acquiras, et honorum hominum amicitia fruaris: tantoque tua voluntas (mens) facilius ab amore hujus sæculi exeat, quanto et impellitur, dum vocatur. Nam nos et presentes vos videre cupimus, et absentibus per epistolam saltem colloqui desideramus. Unde et optamus, ut vos beatus Petrus apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducatur, quatenus in omnipotentis gratia perfrui vestra presentia mereamur.*

^a *Data xii calend. Novembris* (ann. 550 exeunte Octobri sedebat Romæ Bonifacius, non Felix), Lampadio et Oreste viris clariss. **C**

hoc mense Bonifacius jam pontifex creatus erat, ut patet supra. SEV. BINUS.

EODEM TEMPORE.

PROSPER EX MANICHÆO CONVERSUS.

PROSPERI ANATHEMATISMI ET FIDEI CATHOLICÆ PROFESSIO.

CAPITULA SANCTI AUGUSTINI QUÆ DEBEANT PUBLICA VOCE 1) RELEGERE ET MANU PROPRIA SUBSCRIBERE IN QUIBUS SUSPICIO EST QUOD MANICHÆI SINT:

I. Qui credit duas esse naturas ingenitas diversis principis existentes, unam bonam, quod est Deus, alteram malam, quam non creavit Deus, sibi invicem adversantes, anathema sit (*In codice Getvasiano habentem principes suos, et mala sua quæ non creavit Deus, anath. sit.*)

II. Qui credit duas naturas bellum inter se gessisse: et partem nature Dei in eodem bello principibus tenebrarum, et omnibus gentibus ad malam naturam pertinentibus fuisse permixtam et ab eis teneri colligatam, oppressam, inquinatam, per quod et credi facit Dei naturam esse mutabilem et coitumabilem, anathema sit.

III. Qui credit partem Dei ligatam et inquinatam teneri in dæmonibus; et in omnibus animalibus, fructuumque (fructuumque) generibus, et per escas Manichæorum electorum solvi atque purgari; ut credatur pars Dei polluta teneri in cucumeribus, in melonibus, et radiculis, et porris, et quibuscunque villissimis herbulis (herbis), et ei subveniri, cum ab electis Manichæorum ista eduntur, anathema sit.

IV. Qui credit hominem primum (qui est appellatus Adam) non a Deo factum, sed a principibus tenebrarum genitum, ut pars Dei, quæ in eorum membris captiva tenebatur, copiosius et abundantius in eo teneretur, anathema sit.

V. Qui credit eo modo creatum hominem, quod masculi et femine principes tenebrarum concubuis-

sent, et lectus suos majori principi tenebrarum de- A
dissent, et ille omnes comedisset, et cum sua conjugē
concubisset, atque ita ex illa Atlantem quem blas-
phemant patrem Adæ generasset, ligans in illo ma-
gnam partem Dei, quæ ligata fuerat in omnibus fe-
tibus principum tenebrarum, quos ei manducandos
dederunt, anathema sit.

VI. Qui credit principes tenebrarum ligatos esse
in caelo velut sphaera, habentes in se colligatam in
angustiis atque angoribus vitalem substantiam, hoc
est partem Dei, et modo liberari de membris eorum,
cum beatus pater, qui lucidas naves habet diversoria
et habitacula, id est solem et lunam, virtutes suas
transfiguratur in feminas pulchras, quas opponit concu-
piscendas masculis principum tenebrarum; et in
masculos pulchros, quos opponit concupiscendos B
feminis principum tenebrarum, ut per ipsam concu-
piscentiam solvatur ex eis vitalis substantia, id est
pars Dei, et ex eorum membris liberata purgetur,
anathema sit.

VII. Qui credit partem Dei, quæ de admixtione
(commixtione) gentis tenebrarum non potuerit libe-
rari atque purgari, damnari eam, et in æternum af-
figi (affici) horribili globo, in quo globo includitur
gens tenebrarum, anathema sit.

VIII. Qui credit legem quæ data est per Moysen
non esse a bono et vero Deo datam, et (nec) Spiritu
Dei boni et veri locutos prophetas qui fuerunt in
populo Israel, et in canone Scripturarum divina-
rum habentur apud catholicam Ecclesiam, anathe-
ma sit.

IX. Qui credit non habuisse veram carnem Filium
Dei Jesum Christum, neque ex semine David natum
esse de virgine Maria, neque verum corpus habuisse,
nec veram carne mortem fuisse perpessum, et a
mortuis resurrexisse, sed tantummodo spiritum
fuisse (sine carne), sic autem in carne apparere vo-
luisse, ut et caro putaretur quæ non erat; atque hoc
modo contradicit Evangelio, Domino ipso dicente :
Videte manus meas et pedes meos : palpate et videte,
quia spiritus ossa et carnem non habet, sicut me vide-
tis habere (Luc. xxiv). Qui ergo sic constituetur Chri-
stum Deum verum, ut integrum etiam hominem ne-
get, anathema sit.

X. Quicumque adventum Spiritus Paraclæti, quem
Dominus in Evangelio promittit esse venturum in D
apostolos, post ascensionem Domini, in die Pente-
costes, non statim credit impletum; sed post multos
annos in Mane vel in Adimanto discipulo ejus venisse
credit anathema sit.

XI. Quicumque carnem hanc quam gestamus, id
est corpora humana, resurrecturam negat, ana-
thema sit.

XII. Qui animas humanas transfundi iterum in
aliis corporibus vel animalibus credit, anathema sit.

XIII. Quicumque solem et lunam naves esse cœ-
lestes dicit, ad animas vel Dei substantiam transfe-

rendam, et honorem eis; vel lūci isti visibili aliquid
divinitatis ascribit, et non sicut reliquam creaturam
ad ministerium humanum a Domino cœli ac terræ
conditam, anathema sit.

XIV. Qui credit omnem carnem quadrupedum,
serpentium, volatiliū et natatiliū, vel omnium
quæ in mundo sunt, non a Deo vero creatam, sed a
principibus tenebrarum, anathema sit.

XV. Qui symbolum vel orationem Manichæorum
non detestans, sed venerans, aut recordari, aut ore
proferre voluerit, anathema sit.

XVI. Qui credit animas humanas ex substantia Dei
esse, et corpora humana a principe tenebrarum vel
facta vel fieri, anathema sit.

XVII. Qui credit diabolum non esse a Deo factum
angelum bonum, et propria voluntate per su-
perbiam lapsum factum esse diabolum, eundem-
que asserit non esse inter reliquos angelos a Deo
creatum, sed semper cœternum Deo fuisse, ana-
thema sit.

XVIII. Qui credit Manem, sive Manichæum, qui
suprascripta omnia quæ anathemate et damnatione
sunt digna prædicavit, Spiritum sanctum habuisse
Paracletum, cum ea omnia docere non potuit Spiritus
veritatis, sed spiritus falsitatis, anathema sit.

XIX. Anathema etiam ipsi Mani, vel Manichæo,
qui omnes supradictas impietates, et alias sacrilegas
et damnabiles fabulas docuit et conscripsit, et cre-
dendas miseris persuadere conatus est, intendens
spiritibus seductoribus, et doctrinis demoniorum et
mendaciloquorum.

C
XX. Anathema Adimanto, et omnibus discipulis
ac sectatoribus ejus; et, sicut jam dictum est, qui
in eum Spiritum Paraclæti venisse credit, ana-
thema sit.

XXI. Omnibus etiam supradictæ perversitatis au-
ctoribus, et doctrine, vel legi eorum, vel omnibus
secretis, et catholicæ fidei contrariis, orationibus ac
sacrilegiis eorum, et cunctis scripturis eorum quæ
citra canonem habentur Ecclesiæ, quas fides recta
non suscipit, anathema sit.

ABJURATIO ET PROFESSIO PROSPERI.

In Christi nomine, ego Prosper hanc chartulam
anathematis Manichæorum relegi, et anathema di-
cens omnibus, suprascriptis erroribus, manu pro-
pria subscripsi, et repudiatis omnibus eorum impie-
tatibus, fide plenissima doctrinis eorum et traditio-
nibus anathema dixi et dico; et me quæcumque
Ecclesia catholica constituet credere et sequi in om-
nibus sub testificatione divina polliceor atque pro-
mitto. Not. sub die xiii kalendas Decembris, Oly-
brius Juniore viro clarissimo consule (anno Christi
526).

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

In codice Ecclesiæ Lugdunensis, qui hæc capitula
nobis suppeditavit, subjunguntur concilio Carpentora-
ctensi: sed consulum ordo exigit ut antecedant.
Olybrius enim anno Christi 526 consulatum gessit.

pendice penultima ad tom. X operum omnium S.
Augustini.

* Qui sequuntur articuli non leguntur in c. Gervasio, exceptis 18 et 19, quemadmodum nec in ap-

Mavortius anno sequenti. His porro simillima sunt, nisi quod pauciora quæ apud S. Augustinum tomo X in appendice leguntur sub hoc titulo: *Commonitorium B. Augustini ad Ecclesiam (universam Ecclesiam destinatum) sub qua cautela Manichæi, si conversi fuerint, suscipi debeant.*

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

In veteri codice, qui est in bibliotheca collegii Geruasiani Parisiis, diciturque fuisse liber prioratus S. Salvii episcopi et martyris ad Valentianas in marchia Franciæ scriptus tempore Hugonis prioris, post librum S. Augustini de Hæresibus ad Quodvult-deum episcopum proxime sequuntur nonnulla, quæ lucem concilient præcedenti opusculo.

ITEM AUGUSTINUS EPISCOPUS ECCLESIE CATHOLICÆ.

Jam anathemavi Manichæum, et doctrinam ejus et spiritum qui per eum tam execrabiles blasphemias locutus est, quia spiritus seductor erat, non veritatis, sed nefandi erroris, et nunc anathemo supradictum Manichæum et spiritum erroris ipsius. Ego Felix qui Manichæo credideram nunc anathemo eum et doctrinam ipsius et spiritum seductorem qui in illo fuit, qui dixit Deum Patrem suum genti tenebrarum miscuisse naturam, et eam turpiter liberare, ut virtutes suas transfigeret in feminas contra masculina dæmonia, ita ut postea reliquias ipsius partis suæ configat in æternum labe tenebrarum. Illas omnes et ceteras blasphemias Manichæi anathemo.

Ego conversus unus ex Manichæis scripsi, quia si discessero antequam gesta subscribantur sic suum habendus ac si Manichæum non anathematizaverim.

Felix conversus ex Manichæis dixi sub testificatione Dei me omnia vera confiteri, de quo scio esse Manichæos vel Manichæas in partes Cæsarienses Mariam et Lampadiam uxorem Mercurii argentarii, cum quibus etiam apud electum Eucharisum pariter oravimus, Cæsariam et Lucillam filiam suam, Candidum qui commoratur Thipasa, Victorinam, Hispanam, Simplicianum Antonini patrem, et Paulum et sororem suam qui fuit Hippone, quas etiam per Mariam et Lampadiam scivi esse Manichæas. Hoc tantum scio. Quod si aliud inventum fuerit me scire supra quam dixi, me reum ego ipse confiteor.

COMMONITORIUM SANCTI AUGUSTINI EPISCOPI AD PRESBYTERUM MANICHÆUM.

Sine causa tergiversaris, cum longe appareat qualis sit. Qui tecum locuti sunt fratres, indicaverunt mihi. Bene quia non times mortem, sed eam mortem debes timere quam tibi ipse facis talia de Deo blasphemando, et quod intelligis mortem istam visibilem quam omnes homines norunt separationem esse mentis a corpore non est magnum intelligere. Sed quod adjungis de vestro separationem esse boni a malo, si mens bonum est, et corpus malum, qui ea commiscuit non est bonus: dicitis quia Deus bonus ista commiscuit. Ergo aut malus est, aut ma-

* Mendose in editis appendicibus tom. X operum S. Augustini legitur potens.

** Hæc vox, penitus necessaria, abest ab editis.

*** Mendose habet appè dix tom. X hæcænes vul-

lum timuit. Quid tu gloriaris quia non times hominem, cum Deum talem tibi fingas qui tenebras timuit, ut commisceret bonum et malum. Noli autem extolli animo sicut scripsisti, quia vos magnos facimus eo quod impeditere volumus venena vestra, ne ad homines pestilentia serpat. Non enim apostolus quos canes appellat, magnos facit cum dicit: *Cavete canes*; aut illos magnos faciebat, quorum sermonem dicebat *serpere ut cancer*. Itaque denuntio tibi in nomine Christi, ut si paratus es solvere quæstionem, in qua defecit præcessor tuus Fortunatus, et ita hinc ierat, ut non rediret nisi cum suis disputatione collata inveniret quid contra respondere posset, disputes cum fratribus. Si autem ad hoc non es paratus, discede hinc et noli pervertere vias Domini et illaqueare, et venenis inficere animas infirmas, ne adjuvante dextera Domini nostri quomodo non putaveris erubescas.

COMMONITORIUM SANCTI AUGUSTINI EPISCOPI ECCLESIE CATHOLICÆ, QUOMODO SIT AGENDUM CUM MANICHÆIS QUI CONVERTUNTUR, ET QUOS PŒNITET NIJUS NEFANDI ERRORIS.

Cum anathematizaverint eandem hæresim Manichæorum secundum formam infra scriptam; libellumque dederit unusquisque eorum confessionis et pœnitentiæ suæ, atque anathematis eorum petens in ecclesia vel catechumeni, vel pœnitentis locum, si libellus ejus ** episcopo placuerit, eumque susceperit, det ei epistolam cum die et consule, ut nullam de superiore tempore molestiam, vel de publicis legibus, vel de disciplina ecclesiastica patiat. Et post ipsum diem si aliquibus indicis Manichæus apparuerit, sentiat justitiæ severitatem, quæ talibus rebus adhibenda est, id est, ut ab ejus consortio, vel amicitia, vel quacunq; societate christiani se absteineant secundum apostolicam disciplinam (auctoritatem).

Commendantur autem qui epistolas ab episcopo acceperint religiosi catholicis vicinis vel cohabitatoribus suis, sive clericis, sive laicis, per quorum erga se curam frequentent audientiam sermonis Dei, et quorum testimonio possint innotescere. Nec facile admittantur ad baptismum si catechumeni sint, nec ad reconciliationem, si pœnitentiæ locum acceperint, nisi periculo mortis urgente, vel si eos aliquanto tempore probatos esse cognoverint episcopi per eorum testimonium quibus fuerint commendati.

Forma ergo, secundum quam debent hanc hæresim qui corriguntur, anathematizare, ista est.

I. Qui credit duas esse naturas, etc., quæ paulo ante sunt excusa nonnullis omissis, ut in nota articuli XI strictim observavimus.

ITEM FORMA EPISTOLÆ *** QUAM DAT EPISCOPUS CONVERSI ISTA EST.

Quoniam te Manichæorum auditorem pœnitet fuisse, sicut ipse confessus es anathema dicens blasphemias et impiissimæ atque immodicissimæ hæresi eo-

gata de quodam episcopo ipsius sectæ. Indidem quæque gravis-ima sustulimus nemla, ut ex collatione colliges.

rum, ex quo te non nisi fides catholica salvum fecit, habebis hanc epistolam adversus eos qui tibi temporis præteriti errorem, quatum ad istam nefariam pertinet sectam, objiciendum putaverint, quæ scripta est die illo et consule illo.

Electis vero Manichæorum qui se converti dicunt ad catholicam fidem, etiamsi et ipsi secundum superiorem formam eandem hæresim anathematizaverint, non facile dandæ sunt litteræ; sed cum Dei servis esse debeant, sive clericis, sive laicis, in

A monasterio, vel in xenodochio, donec appareant penitus ipsa superstitione caruisse: et tunc vel baptizentur, si non fuerint baptizati, vel reconcilientur, si pœnitentiæ locum acceperint, ne acceptis cito litteris loca, in quibus fuerant commendati, deserant.

Explicit commonitorium beati Augustini episcopi de hæresi Manichæorum sub execratione anathematis.

ANNIS DXXX - DXXXI.

BONIFACIUS PAPA II.

NOTITIA.

(Ex libro pontificali.)

* Bonifacius natione Romanus, ex patre Sigisbuldo, b sedit annos 2 dies 26. Fuit autem temporibus Athalarici regis hæretici, et (a) Justiniani Augusti. Hic cum Dioscuro ordinatur sub contentione. Qui Dioscorus ordinatur in basilica Constantiniana, Bonifacius vero in basilica Julii. Et fuit dissensio in clero et senatu dies 29 (b). Eodem tempore defunctus est Dioscorus pridie idus Octobris. c Ipsis diebus Bonifacius zelo et dolo ductus, cum grandi amaritudine sub vinculo anathematis et chirographi reconciliavit clerum, quem chirographum ecclesiæ archivio

* Vide not. col. 9.

* Bonifacius] Post interregnum triduanum in basilica Julii anno Domini 530 (529 melius), qui est quartus Justiniani, et secundus Athalarici regis Italix, Bonifacius II genere Gothus, creatus est pontifex 15 die Octobris. Contra eum in schismate electus est in basilica Constantiniana Dioscorus ille quem Hormisdas pontifex una cum Germano et Joanne episcopis, aliisque presbyteris et diaconis ad Justinianum imperatorem Constantinopolim ablegavit, quique de simoniæ labe infamatus injusta sententia condemnatus fuit. Causam schismatis dedisse videtur rex Athalaricus, qui dum fortasse exemplo antecessoris sui pontificem designaret ac præsentaret, ex clero alios sibi suffragantes, alios adversantes habuit. Accidit autem singulari Dei beneficio, ut schismatico cita morte preventivo schisma extinctum fuerit.

Initio pontificatus Bonifacii Belisarius dux militum imperialium cum exercitu suo a Persis in discrimen adductus est, cum quatuor annis feliciter contra eos pugnasset. Gentes maritimas, quarum subsidium contra Persas implorarat, ex idololatris Christianas reddidit. Procopius de Bello Pers. libro i. Theodorico Francorum regi Theodobertus filius Theodorici, et Clodovei nepos successit. Ex Procop. et Gregor. Turonensi. Baron anno 530, n. 49. De Bonifacio scribit Ado in martyrologio, quod ecclesiam S. Michaelis archangeli nomine constructam in summitate circi dicaverit. Sev. BINIUS.

b Sedit annos duos aet 26] Verius anno (Errat hic Binius) uno et duobus diebus. Nam cum fateatur hic ipsum 17 Octobris anno post consulatum Lampadii, qui est Christi 531, defunctum esse, constetque iis quæ supra initio harum adnotationum dixi, et ipsum 15 Octobris, anno Domini 530, pontificem esse crea-

B reclusit, quasi d damians Dioscorum, et congregavit clerum, cui tamen in episcopatu nullus subscripsit, dum plurima multitudo fuisset cum Dioscuro. Illic presbyteris, et diaconibus, et subdiaconibus, et notariis scutellas de adeptis hæreditatibus obtulit, et alimoniis multis in periculo famis clero subvenit. * Hic congregavit synodum in basilica beati Petri apostoli, et fecit constitutum, (c) ut sibi successorem ordinaret. Quo constituto cum chirographis sacerdotum, et jurejurando, ante confessionem beati apostoli Petri in diaconum Vigilium constituit. Eodem tem-

porum, non nisi uno anno et duobus diebus pontificem fuisse oportuit. Sev. BINIUS.

* Ipsis diebus Bonifacius, etc.] Post obitum Dioscori, Bonifacius nimio zelo commotus eundem Dioscorum, tanquam simoniæ crimine pollutum, anathematis sententia condemnavit: et ad evitandum deinceps futuri schismatis periculum, convocata synodo, Vigilium diaconum successorem sibi designavit. Quæ cum post semotos affectus sacris canonibus adversari cognovisset, secundo congregato concilio, res a se perperam gestas plane irritavit, factumque erroneam peracta pœnitentia expiavit. Successores Bonifacii, Agapetus et Silverius, res in hac synodo gestas confirmarunt. Sev. BINIUS.

d Damians Dioscorum] Ob causam pecuniariam, Dioscorum velut simoniacum a Bonifacio condemnatum fuisse, aperte scribitur in epistola Justiniani imperatoris ad Joannem papam scripta, et ad Vigilium data, qua sic ait: Dioscorus, cum nihil in fidem peccasset, tamen solum propter ecclesiasticum ordinem, post mortem ab eadem Ecclesia Romana anathematizatus est. Si igitur nihil in fidem peccantes episcopi, propter solum ecclesiasticum ordinem, et propter causam pecuniariam anathemati et post mortem subjiciuntur, quanto magis Theodorum, etc. Dioscorum, injusta sententia condemnatum, Agapetus absolvit, ut patet apud Anastasium in Vita ejusdem Agapeti. Sev. BINIUS.

* Hic congregavit synodum] Cum Gothorum reges

(a) Ms. cod. Luc. 490, Justinii.

(b) Idem cod., xxviii.

(c) Idem cod., fecit constitutum cum chirographis sacerdotum, et jurejurandum ante confessionem apostoli Petri in diaconum Vigilium constituit Eodem tempore.